

tab homme oma 85. sünnipäeva.

Margarita Voites 85!

FOTO: ERAKOGU

KOMMENTAAR

Müütiline kangelanna, kelle talent ja teod jäävad meid inspireerima

PETER PEDAK
söber, Tallinna prantsuse lütseumi direktor

Olen korraldanud Margarita Voites kolm suurt juubelikonseriti (2006, 2011 ja 2016), kirjutanud tema biograafia (2010) ja andnud välja plaadikogumiku «Prima donna assoluta» (2007). Miks? Kindlasti olid need toredad ettevõtmised mulle endale. Sain väärtuslikke kogemusi kultuurikorraldajana, veetsin päevi imekauni muusika keskel, kuulsin lähedalt üht sugestiivseimat häält,

mida tean. Sain osa muusika- ja teatriinimeste sundimatu huumorikast õhkkonnast. Loode-tavasti rõõmustasid need sündmused ka Margaritat ennast ja inimesi, kes on tema häält, musikaalsust ja isiksust armastanud. Sain tõsta publiku argipäevast kõrgemale ja nautisin seda «tõstetud olekut» ka ise. Aga tagantjärele pean kõige olulisemaks seda, et Margarita Voites on ehk tänu sellele veelgi tugevam märk, müütiline kangelanna, kel-

le talent ja teod jäävadki meid inspireerima, kunstnik, kes maestro Eri Klasi sõnul on «Eesti muusikateatri majakas, mille järgi peab joonduma». Nii nagu me ei väsi kuulamast Georg Otsa, ei väsi me ka kuulamast Margarita Voitest. Sellepärast on oluline ka sel nädalal tähistada lauljanna juubelit – ta loob meie kollektiivset identiteeti, hoiab koos muusikateatri sõpru, kasvatab rahvusoperi trupi ühtsust, meeskonnavaimu ja põlvkondlikku järjepidevust, fenomeni, mida kutsume lühidalt: estoonlyus.

KOMMENTAAR

Õnn aidata kaasa erakordse lauljanna kunsti jõudmisel inimesteni

TOOMAS ZUPPING
söber, produtsent

Esimest korda kohtusin Margaritaga 1977. aastal, mil ta oma abikaasaga, kes oli minu isa klavivend, meil külas käis. Margarita oli toona oma karjääri tipus, mina polnud aga veel ooperisse jõudnudki. Esimest korda nägin teda laval vist 1979. aastal, Maria rollis Donizetti ooperis «Rügemendi tütar».

Uuesti kohtusime 1999. aastal ja kuidagi väga loomulikult kujunesid asjad nii, et minust sai Margarita produtsent. Meie esimene ühisprojekt oli heategevuskontsertide sari koos Siiri Sisaskiga «Saagu valgus», järgnes turnee ansambliga Noorkuu, andsime välja CD-kogumiku «Prima donna assoluta» ja

CD-plaadi «Ave Maria», millele järgnesid esitluskontserdid kontserdissaalides, kirikutes ja kultuurimajades. Plaat valiti EV 100 raames läbi aegade saja parima plaadi hulka. Mul on olnud õnn olla erakordse inimese ja lauljanna kõrval ja aidata kaasa tema kunsti jõudmisel inimesteni.

Margarita Voites

- Ooperiprimadonna
- Sündinud 30. oktoobril 1936 Moskvas
- 1944 perekonna kolimine Eestisse, koolitee algus
- 1957 esimene lavaroll Kálmáni operetis «Montmatre'i kannike» (TRÜ operetiringi etendus)
- 1964 Tallinna Riikliku Konservatooriumi lõpetamine, tööle asumine Vanemuisesse, debüüt Verdi «Traviatas»
- 1967 debüüt Leningradi Kirovi nim teatris (praegune Peterburi Maria teater)
- 1969 tööle asumine Estoniasse, ENSV teenelise kunstniku aunimetusega
- 1970 debüüt nimisalisena Verdi ooperis «Lucia di Lammermoor»
- 1973 debüüt Moskva Suures Teatris
- 1988 viimane lavaroll Estonias, Olympia Offenbachi ooperis «Hoffmanni lood»
- 1990 lahkumine Estoniast
- 2008 Eesti Näitlejate Liidu auliikmeks valimine

Helikandjad:

- «Armastuse laulud» (LP, 1981)
- «Ave Maria» (CD, 2005)
- «Prima donna assoluta» (CD-kogumik, 2007)

Telefilmid:

- «Laulab Margarita Voites» (1968, 1980)
- «Lucia» (1973)
- «Ooperiball» (1974)
- «Ighaljas bel canto» (1976)
- «Teatridirektor» (1984)
- «Pärlipeegeldused» (1986)

Raamat:

- Peter Pedak, «Margarita Voites. Imetabades» (2010)

oli muidugi meeldiv teadmine, et olin Eestis esimene naine, kes NSVLi rahvakunstniku tiitliga pärjati (1979), ja kolmas Eestis pärast Tiit Kuusikut (1954) ja Georg Otsa (1960). Ja eks muidugi tegi see mitmeski mõttes ukseid lahti. 1973. aastal kutsuti mind Moskva Suure Teatrisse ja mul oli õnn esineda veel teiseski toonases väga mainekas – Rossija kontserdisaalis. Pean ütleva, et igasuguseid mõtteid käis toona mu peast läbi, on ju Moskva mu sünnilinn.

Olen andnud kontserte Tšehhoslovakkias, Rumeenias, Bulgaarias, Saksamaal, Ungaris, Soomes, Itaalias, Küprosel, Maltal, Šveitsis, Jaapanis, Indias, Kanadas, Sri Lankal jm. Rääkimata toonase Nõukogude Liidu kõigist liiduvabariikidest. Koos Estoniaga andsime 1985. aastal külalis-etendusi Stockholmi Kuninglikus Ooperis ja Moskva Suures Teatris. Minu viimane välisesinemine oli 1988. aastal koos Estoniaga Pariisis.

Millele olete end viimastel aastatel enim pühendanud?

Oma perekonnale. Ema, vanaema ja vanavanaemana olen ma väga rikas: mul on kaks poega ja nende peredes kasvab kokku üheksa last, juba olemas ka lapselapselapsed. Teen endiselt palju käsitööd – koon ja heegeldan – ning kingin tehtud oma sõpradele. Olen üritanud ka teleri vahendusel ooperimaailmas toimuvat jälgida, kuid plaate ma kodus ei kuula.

Lautomängija Jozef van Wissem Niguliste kirikus.

FOTOD: TANEL KÖND

Kui palju on suurte tunnete tekitamiseks vaja?

ARVUSTUS
KARL KORTS
muusik

Jozef van Wissem

Kontsert 27. oktoobril Tallinnas Niguliste kirikus

Muusikal üleüldiselt on alati mingi teatud sagedus, mida ta edastab, sõltumata kasutatud nootidest või rütmidest. See on miski, mis loob teistsuguse aegruumi – millegi, kuhu on võimalik end unustada, sealt midagi leida või lihtsalt nautida, kuniks seda on.

Just sellist elamust pakkus kolmapäeval Niguliste kiriku saalis esinenud Jozef van Wissem, Hollandi päritolu minimalistlik helilooja, lakkamatult tuuritava muusik ning seetõttu ilmselt tuntuim lautomängija lääne kultuuriruumis. Ta on ühest küljest barokiliku taustaga lautomängija, teisalt jällegi keegi, kes suudab niivõrd ajaloolise instrumendi vabastada igasugustest raamidest ning panna kõlama nii, nagu seda oodata ei oska.

Kaunid dissonantsid

Ta on muuhulgas kirjutanud muusikat näiteks videomängule «The Sims Medieval» ning mitmete filmidele, tuntuim neist on teos, mis kirjutati Jim Jarmusch'i filmile «Only Lovers Left Alive», mille eest pälvis ka Cannes'i filmifestivali heliriba auhinna.

Kõik read saalis olid tihedasti rahvast täis, nagu oleks kontsert välja müüdnud. Õhkkond oli unikaalne, ilmselt kontserdikoha valiku tõttu. Enne kontserti valitses saalis vaikus – oli tulnud siiski ju kirikusse. Tundus imelik isegi saalis tuttavaid teretada või nendega juttu rääkida, sest kõik oli kõigile kuuldav.

Kontserdi ülesehitus oli iseenesest väga lihtne. Kuna Jozef van Wissem on ligi 60-aastane mees, kes reisib oma lautoga üksi, ei olnudki palju vaja. Kasutuses oli kolm mikrofoni: kaks neist lautot ning üks vokaali jaoks. Valgustuseks kasutati vaid mõnda üksikut LED-riba, mida keegi kuidagi ei juhtinud. Kokku oli saalis neli kõlarit: kaks neist kohe lava ees, teised saali keskel, et ka tagapool istujad kuuleksid lautot, mitte vaid ruumikaja. Kõik oli justkui paigas kohe algusest peale.

Saal tegi oma pika helikajaga muidugi oma töö – vähe sel-

lest, et heli jäi pikaks ajaks lakke peegelduma, tekkisid lautootide ülemhelidest veidralt dissonantsid, mis ilmselt ei olnud planeeritud, aga mõjusid pea kummituslikult kaunilt. Ei tea, kas selleks etteasteks oleks üldse olnud võimalik paremat kontserdipaika valida. Väga värskendav oli käia kontserdil, kus kõrvatropid olid ebavajalikud.

Läksin taotluslikult kontserdile, teadmata artistist ega ta muusikast suurt mitte midagi. Seda selleks, et vältida mingeid ootusi ja eelarvamusi. Kui kuulsin esimesi lautootide, pöörasin pilgu lavale, kuid seejärel noodid kohe lõppesid. Artist vaatas saali ning ootas, et inimesed sagimise lõpetaksid, ning kui kõik olid maha istunud, alustas ta päriselt oma etteastega. Ta ei mänginud lihtsalt pilli, vaid muutis kogu ruumi enda omaks, justkui sundides inimesi end kuulama. Ja kõik tulidki temaga kaasa.

Jozef van Wissem mängis oma kontserdi kuues osas. Esimene neist kestis 20 minutit ning alles siis lubas ta publikul endale esimest korda plaksutada. Umbes poole kontserdi pealt, pärast kolmandat aplausi hakkas ta laulma, mis oli sel hetkel ootamatult, kuid samas väga õige. Ta madal ja monotoonne vokaal kõlas lautot ning saalis tekkisid ülemheli-

de dissonantsiga ideaalselt kokku. Mu isiklik lemmik oli viies pala, pärast mida lõpetas artist oma etteaste, kuid loomulikult kutsus publik ta veel üheks looks tagasi.

Parajalt nukrameelne

Minu üllatuseks kasutas ta kogu kontserdi vältel lautot vaid teatud sektiiooni – kõige madalmaid keeli ei puutunud ta kuulma. Ilmselt polnudki vaja. Ja ei olnud vaja ka *glitch'e*, *amen break'e* ega *gabby kick'e*, mida ma tavaliselt muusikast olen harjunud kuulma. Poolakustiline meloodilistel kordustel põhinev lautokontsert on nähtavasti kõik, mida suurte emotsioonide tekitamiseks vaja on.

Kontsert oli üldiselt melanhoolne – pea tunni jooksul kõlas vaid kaks lühikest sektiiooni, mis olid kirjutatud mažooris ehk röömsakõlalises helireas. Tundus, et nii oligi täpselt õige – just parajalt nukrameelne, et oma tundeid süvitsi analüüsida, aga mitte liiga, et neisse kinni oleks jäänud.

Ma ei tea, mida mulle edasi anda püüti, aga see tõi mu sees pinnale tunded, mida olin jõuliselt mõnda aega alla surunud. Ja ometi olid need ühel hetkel väljas, justkui kõigile näha. Aga tundus, et kedagi ei huvitanud, ilmselt oli neil samuti oma emotsioonidega tegemist. Paraku pean nüüd ise nendega edasi tegelema, ei tea, kui kauaks?

Lautootide ülemhelidest tekkinud veidralt dissonantsid, mis ilmselt ei olnud planeeritud, mõjusid pea kummituslikult kaunilt.

Jozef van Wissemi lautokontserdi õhkkond oli unikaalne Niguliste kiriku atmosfääri tõttu.